

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 324/2021-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditsša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou GOGA a spol., s. r. o., Kupeckého 4, Košice, IČO 36 863 947, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Tomáš Goga, MBA, proti postupu Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 Em 4/2018 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 Em 4/2018 **bolo porušené** základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na ochranu rodičovských práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a právo na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 Em 4/2018 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré **j e** mu Okresný súd Košice I **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice I **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **460,90 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a jeho argumentácia

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 19. februára 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, základného práva na ochranu rodičovských práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy a práva na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 dohovoru postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní označenom v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ navrhuje prikázať okresnému súdu konať tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, priznať mu finančné zadostučinenie vo výške 10 000 eur a nahradiť trovy konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a pripojeného spisu všeobecného súdu vyplýva, že sťažovateľ vystupuje v procesnom postavení oprávneného v konaní o výkon rozhodnutí súdov, ktorými bol predbežne upravený styk s jeho maloletou dcérou [REDAKOVANÉ] narodenou v roku 2013, ktorý sa dobrovoľne nerealizuje. Ide v poradí o druhú ústavnú sťažnosť, pretože podľa sťažovateľa napriek konštatovaniu prietahov a príkazu konať bez prietahov nálezom ústavného súdu č. k. II. ÚS 51/2019-25 z 26. júla 2019 (ďalej len „prvý nález“) dochádza v napadnutom konaní naďalej k porušovaniu označených práv.

3. Okresný súd uznesením z 2. júla 2020 nariadil výkon rozhodnutia. Nepristúpil však k použitiu iných prostriedkov smerujúcich k samotnému výkonu rozhodnutia ani k využitiu inej procesnej sankcie za marenie styku zo strany matky maloletej (povinnej, pozn.). Sťažovateľ opakovane žiadal, aby bol bezodkladne realizovaný výkon rozhodnutia. Opakovane podal v novembri 2020 sťažnosť predsedovi súdu na prietahy v konaní, ktorá bola vyhodnotená ako dôvodná. Napriek tomu sa s maloletou dcérou nevidel ani na jeden deň už takmer 2,5 roka. Sťažovateľ namieta aj porušenie svojich hmotných ústavných práv pre nemožnosť ich vykonávania v dôsledku nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní. V dôsledku vzniknutého stavu právnej neistoty bola sťažovateľovi spôsobená nemajetková ujma, ktorú je ťažko vyčíslit', pociťuje úzkosť a zúfalstvo z aktuálneho stavu, pomaly stráca vieru v možnosť kontaktu s maloletou dcérou, hoci bol vždy maximálne súčinný. Vzniknutý zásah bude možné v budúcnosti ťažko odčiniť. Primerané finančné zadostučinenie žiada vo výške 10 000 eur.

4. Uznesením č. k. IV. ÚS 324/2021-15 z 22. júna 2021 ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti opísal procesné úkony od 10. júla 2018 do 6. júla 2021. Po prvom náleze okresný súd 6. septembra 2019 nariadil pojednávanie na 2. október 2019,

ktoré bolo odročené z dôvodu zhoršenia zdravotného stavu povinnej na žiadosť jej advokátky. Ďalšie pojednávanie bolo nariadené na 4. december 2019. Súd neskôr vyhovel žiadosti advokátky povinnej o jeho odročenie z dôvodu nariadenia výchovného opatrenia vo veci vedenej pod sp. zn. 21 P 15/2015 (ďalej len „základné konanie“) a vyčkania na absolvovanie poradensko-psychologických služieb. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice (ďalej len „úrad práce“) oznámil okresnému súdu neuskutočnenie konzultácií z mája a júna 2020 pre neúčast' povinnej. Uznesením z 2. júla 2020 nariadil výkon rozhodnutia, povinná proti nemu podala 5. augusta 2020 odvolanie. Spis bol po vykonaní procesných úkonov predložený odvolaciemu súdu, ktorý uznesením z 27. januára 2021 potvrdil uznesenie súdu prvej inštancie. Okresný súd uznesením zo 16. apríla 2021 uložil povinnej pokutu vo výške 100 eur a uznesením z 26. mája 2021 uložil úradu práce zastaviť povinnej výplatu prídavku na maloletú.

6. Okresný súd upriamil pozornosť na vysoko konfliktné správanie rodičov, na problematické stretávanie sťažovateľa s maloletou, na dlhodobé nerešpektovanie vykonateľného rozhodnutia povinnou a na svoju snahu viesť rodičov k vzájomnej komunikácii týkajúcej sa dieťaťa. Od prvého nálezu okresný súd postupuje v konaní plynulo, efektívne a bez ďalších priet'ahov, opakovaná ústavná sťažnosť je preto nedôvodná.

II.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ vo svojej replike k vyjadreniu okresného súdu zotrval na svojej skoršej argumentácii, nestotožnil sa s názorom okresného súdu o nedôvodnosti opakovanej ústavnej sťažnosti, poukázal na závery prešetrenia sťažnosti na priet'ahy predsedovi súdu z novembra 2020 a na priebeh konania.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Námietky sťažovateľa je možné rozdeliť do dvoch okruhov. V súvislosti s namietaným porušením práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru namieta zbytočné priet'ahy a neprimeranú dĺžku konania. K porušeniu ostatných označených práv malo dôjsť v dôsledku nečinnosti okresného súdu.

III.1. K porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru:

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „... účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (IV. ÚS 221/04).

11. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd

so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť vo vzťahu k výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých vyplýva zo zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CMP“), najmä z jeho čl. 5 ods. 2 a čl. 12. Podľa čl. 5 ods. 2 CMP súd postupuje z úradnej povinnosti na základe zákona na účely prejednávania a rozhodnutia veci tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Podľa čl. 12 CMP súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb.

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3).

13. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

14. Pri posudzovaní kritéria právnej a faktickej zložitosti ústavný súd nepozoruje v okolnostiach veci žiadnu skutočnosť, ktorá by ju robila zložitou. Ide o bežnú agendu okresných súdov, konanie spočíva vo vynútení splnenia súdneho rozhodnutia. Do popredia vystupuje rýchlosť konania vzhľadom na predmet konania, ktorý má pre účastníkov mimoriadny význam (Nuutinen proti Fínsku, rozsudok ESĽP z 27. 6. 2000, bod 110). Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti hodnotil a prisúdil význam plynutia lehoty vo vývoji dieťaťa z hľadiska budovania citových väzieb k osobám, v ktorých výchove a starostlivosti sa nachádza, ako aj k osobám, s ktorými je alebo nie je v pravidelnom kontakte (napr. II. ÚS 35/01).

15. Pri správaní sťažovateľa ústavný súd nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by nepriaznivo prispela k doterajšej dĺžke konania, nič v tomto smere nenamieta ani okresný súd. Sťažovateľ trvalo prejavoval snahu o kontakt s maloletou, súdu priebežne predkladal vyjadrenia a návrhy ďalšieho postupu.

16. Pokiaľ ide o samotný postup okresného súdu, ústavný súd sa zamerlal osobitne na obdobie po prvom náleze, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Obdobie, keď sa spis nachádzal na odvolacom súde (december 2020 až január 2021) na rozhodnutie o odvolaní povinnej, ústavný súd nemohol vziať do úvahy pri posudzovaní dĺžky konania, pretože Krajský súd v Košiciach nebol označený za porušovateľa práv sťažovateľa. Z prehľadu úkonov okresného súdu je zjavná jeho snaha vykonať vo veci pojednávanie, ktorá bola neúspešná pre ospravedlnenia matky maloletej. Súd akceptoval jej žiadosť o odročenie pojednávania z decembra 2019 pre neúčelnosť a nehospodárnosť pojednávania, pravdepodobne vychádzajúc zo záverov posudku znalkyne zo základného konania a z uznesenia z 29. októbra 2019 o nariadení neodkladného opatrenia spočívajúceho v uložení výchovného opatrenia rodičom maloletej podrobiť sa poradenstvu po 6 mesiacov.

17. Vyčkávanie na uplynutie tohto neodkladného opatrenia spôsobilo predĺženie právnej neistoty sťažovateľa. Zákon, resp. vykonávacia vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých,

však uvedený postup súdu pripúšťa v záujme zistenia a odstránenia prekážok výkonu rozhodnutia či predídania „násilnému“ odobratiu dieťaťa. Okresný súd napriek tomu nemal rezignovať na ďalšiu procesnú aktivitu, ktorou by aj v medzičase smeroval k výkonu súdneho rozhodnutia [napr. tzv. informatívne pojednávanie (výsluchy)], ktorému tak fakticky odoprel jeho právne účinky (záväznosť a nezmeniteľnosť), ktorými rozhodnutie disponovalo aj napriek novému (časovo ohraničenému) neodkladnému opatreniu o výchovnom opatrení. Ústavný súd poznamenáva, že napadnuté konanie a základné konanie viedla tá istá zákonná sudkyňa, pričom aj v základnom konaní došlo k zbytočným prietahom (I. ÚS 202/2019), čo následne ovplyvnilo aj výkon rozhodnutia. Predmet konania si vyžadoval plynulejšie vykonávanie úkonov okresným súdom. To platí tiež pre následné predkladanie veci odvolaciemu súdu trvajúce takmer 4 mesiace.

18. Ústavný súd vzhľadom na uplynulý čas od prvého nálezu, ako aj celkovú doterajšiu dĺžku konania na tomto mieste nepovažuje za potrebné detailne posudzovať vhodnosť úkonov, ktoré okresný súd vykonal alebo uvádzať obdobia nečinnosti či neefektívnej činnosti. Tie sú napokon účastníkom konania známe. Podstatnou skutočnosťou je, že napriek prvému nálezu vydanému rok po podaní návrhu ani po uplynutí ďalších takmer dvoch rokov nedošlo zo strany súdu k zabezpečeniu styku sťažovateľa s dcérou v zmysle vykonateľného rozhodnutia. Aj napriek mimoriadnym opatreniam proti šíreniu ochorenia COVID-19, ktoré mohli ovplyvniť činnosť súdov a iných orgánov verejnej moci, hodnotí ústavný súd postup okresného súdu ako nedostatočne sústredený a efektívny na dosiahnutie právnej istoty sťažovateľa.

19. Argumenty okresného súdu v jeho vyjadrení považuje ústavný súd za nepresvedčivé, pretože to má byť práve okresný súd, ktorý bude realizovať kroky vynucujúce voči účastníkom čo najskoršie splnenie povinnosti uloženej vykonateľným rozhodnutím. Zdržanie v konaní nebolo odôvodnené žiadnymi konkrétnymi skutočnosťami, len všeobecným poukázaním na konflikty účastníkov. Predseda súdu navyše v novembri 2020 priznal neefektívne vedenie konania a prietahy. Okresný súd disponoval dostatočnými prostriedkami na predídanie nekonštruktívnemu správaniu účastníkov vo vzťahu k plynulosti konania. V zmysle zákonnej úpravy (§ 378 CMP) mohol súčasne s nariadením výkonu rozhodnutia uskutočňovať ďalšie zmierovacie úkony a opatrenia smerujúce k dobrovoľnému splneniu povinnosti bez vyčkávania na rozhodnutie o odvolaní. Ak tak v okolnostiach veci urobil až po 9 mesiacoch, tak jeho opatrenia neboli dostatočne promptné a včasné (m. m. III. ÚS 181/2011).

20. S prihliadnutím na dĺžku konania na okresnom súde, jeho postup, správanie sťažovateľa a mimoriadny význam konania pre sťažovateľa je podľa ústavného súdu plne odôvodnený záver, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom. Bolo tak porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

III.2. K porušeniu čl. 8 dohovoru, čl. 19 ods. 2 ústavy:

21. Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru ESĽP týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, ktorého porušenie postupom okresného súdu v napadnutom konaní sťažovateľ taktiež namieta.

22. Rodinou je v prvom rade vzťah medzi manželmi a medzi rodičmi a nepľnoletými deťmi. Spolužitie rodičov a detí je základným prvkom rodinného života (Bronda proti Taliansku, rozsudok

z 9. 6. 1998, č. 22430/93, bod 51) a ESLP posudzuje existenciu rodiny ako otázku faktickú, záležiacu „na skutočnej existencii blízkych osobných väzieb v praxi“ (K. a T. proti Fínsku, č. 25702/94, bod 150). Ústava v čl. 19 ods. 2 nezaručuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zasahovaním. Zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené. V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické osoby aj právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené. Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už vyslovil právny názor, v zmysle ktorého nesplnenie pozitívneho záväzku štátu a jeho orgánov vrátane všeobecných súdov zabezpečiť, resp. poskytnúť účinnú ochranu práv a slobôd jednotlivcov v primeranej lehote, možno považovať aj za neoprávnený zásah do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy vtedy, ak je nepochybné, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu dotknutého rodiča s jeho dieťaťom je v súvislosti s uplynutím času podstatne sťažená (m. m. III. ÚS 351/2014, tiež II. ÚS 566/2016).

23. Ústavný súd poznamenáva, že v prvom náleze nevyhovел ústavnej sťažnosti vo vzťahu k namietanému porušeniu tu posudzovaných článkov ústavy a dohovoru, pretože nezistil ústavne relevantnú intenzitu ich porušenia. Vzhľadom na celkovú dĺžku konania o výkon rozhodnutia a zistený nedostatočný postup okresného súdu z pohľadu čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, dospel ústavný súd k záveru, že pochybenia okresného súdu svojou intenzitou už dosiahli ústavne významnú intenzitu a ich následky sú nezlučiteľné so samotným obsahom a účelom označených práv. Z okolností veci vyplýva, že aj vzhľadom na konfliktnú komunikáciu rodičov ide o problematický výkon rozhodnutia (v poradí už tretí, pozn.). V minulosti bol styk sťažovateľa s maloletou s prerušeniami v určitom rozsahu realizovaný až do roku 2018, keď malo dôjsť k zmene postoja maloletej. Existencia rodinného puta tým bola preukázaná. Povinnosť štátnych orgánov prijať opatrenia na zabezpečenie kontaktu spolu nežijúcich rodičov s dieťaťom nie je absolútna, závisí vo výraznej miere od spolupráce zúčastnených osôb. Nespolupracovanie rodičov ale nezabavuje štátne orgány povinnosti prijať všetky nevyhnutné a vhodné opatrenia na to, aby boli udržané rodinné putá.

24. Odlúčenie sťažovateľa od jeho maloletej dcéry po dobu 2,5 roka počas priebehu napadnutého konania o výkon rozhodnutia na okresnom súde (v súčasnosti už 3 roky, pozn.) vystavilo podľa názoru ústavného súdu sťažovateľa takému stavu, že nemohol v rozsahu stanovenom súdnym rozhodnutím realizovať svoj súkromný a rodinný život vo vzťahu so svojou maloletou dcérou. Hoci všeobecné súdy nie sú zodpovedné za výsledok, musia uskutočniť všetky nevyhnutné kroky na umožnenie kontaktu, ktoré môžu byť rozumne požadované pri zohľadnení špecifik prípadu (m. m. Hokkanen proti Fínsku, rozsudok z 23. 9. 1994, č. 19823/92, bod 58). Pri zohľadnení potreby okresného súdu prihliadať na najlepší záujem dieťaťa počas celého konania, ktorý sa navyše môže počas konania meniť, ústavný súd zdôrazňuje nutnosť ponechania väčšej diskrecie okresnému súdu pri voľbe vhodných opatrení na dosiahnutie výkonu rozhodnutia.

25. Pre súd bolo kľúčové posúdiť povinnou predostretú námietku odmietania styku so sťažovateľom maloletou, ktorá sa vyskytla už v základnom konaní, pred začatím napadnutého konania. Ústavný súd vníma obťažnosť rozlíšenia, či pri takomto správaní maloletého dieťaťa ide o vplyv rodiča vykonávajúceho osobnú starostlivosť alebo o skutočnú formuláciu vlastného názoru dieťaťa, ktorý nie je vhodné nútené prekonávať. Okresný súd bol vo februári 2019 v základnom konaní informovaný aj zo strany znalkyne pracujúcej na posudku o odpore maloletej pri interakcii

so sťažovateľom. Sudkyňa podľa obsahu spisu v základnom konaní v marci 2019 sama vnímala ako problematické striktné trvanie povinnej na jej rodičovských právach aj na úkor sťažovateľa. Pochybnosti o vhodnosti výchovného prístupu povinnej vyslovil aj Krajský súd v Košiciach v uznesení z marca 2018 predstavujúcim exekučný titul. Po uplynutí neodkladného opatrenia z októbra 2019 (uloženie povinnosti rodičom maloletej podrobiť sa poradenstvu už opakovanému, pozn.) v uznesení o nariadení výkonu rozhodnutia okresný súd sám vyslovil záver o dlhodobom nerešpektovaní súdom upraveného styku sťažovateľa s dcérou zo strany povinnej.

26. Špecifiká tohto prípadu tak nasvedčujú, že okresný súd mohol k jednotlivým opatreniam pristúpiť oveľa skôr, a to minimálne od nariadenia výkonu rozhodnutia v júli 2020. Ak k uskutočneniu úkonov a opatrení smerujúcich k dobrovoľnému splneniu povinnosti povinnou (uloženie poriadkovej pokuty, zastavenie prídavku na dieťa) pristúpil až v apríli, resp. máji 2021, potom bez primeraných dôvodov zlyhal pri účinnom vynucovaní sťažovateľovho práva na kontakt s maloletou. Okresný súd tiež nevyňaložil dostatočné úsilie na objektivizovanie tvrdení o odmietaní sťažovateľa priamou interakciou s dieťaťom, ak na to boli splnené podmienky (§ 38 CMP), a kritickým hodnotením takejto námietky vo vzťahu k ostatným okolnostiam prípadu.

27. Ústavný súd preto konštatuje, že v spojení so zisteným porušením čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (časť III.1) zasiahol okresný súd aj do hmotných práv sťažovateľa na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 dohovoru a do základného práva na ochranu pred neoprávneným zásahom do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

III.3. K porušeniu čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy:

28. Domáhať sa ochrany základných práv podľa čl. 41 ods. 1 až 5 ústavy je možné len v medziach zákona, ktorý tieto ustanovenia vykonáva (čl. 51 ods. 1 ústavy). Konanie o výkon rozhodnutia podľa Civilného mimosporového poriadku je osobitným druhom vykonávacieho konania smerujúceho k dosiahnutiu účelu základného konania, pri ktorom vystupuje popri ochrane rodičovských práv do popredia najlepší záujem dieťaťa. Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) bližšie upravuje vzťahy vyplývajúce z rodičovstva (§ 28 a nasl.).

29. V napadnutom konaní bolo „v stávke“ reálne stretávanie sa, výkon rodičovských práv sťažovateľa s maloletou dcérou, s ktorým je spojená možnosť jeho výchovného pôsobenia a poskytovania starostlivosti. Sťažovateľ má ako rodič, ktorému nebolo zverené dieťa do osobnej starostlivosti, neodkladným opatrením obmedzený výkon rodičovských práv v rozsahu uvedenom v rozhodnutiach súdov (§ 36 ods. 1 zákona o rodine). Je nepochybné, že faktické nedodržiavanie režimu súdom formálne upravených rodičovských práv môže u ukrátenej strany viesť k porušeniu rodičovských práv v úrovni zákonnej (zákon o rodine) a v prípadoch zásahu do samotnej podstaty práv aj v rovine ústavnej.

30. Opakované zistenie zbytočných prietrahov v konaní o výkon rozhodnutia svedčí v okolnostiach prípadu o prítomnosti takého porušenia rodičovských práv sťažovateľa, ktoré dosahuje ústavnú intenzitu. Po uplynutí troch rokov od právoplatnosti prvého nálezu (spolu 5 rokov od podania návrhu) totiž nedošlo k naplneniu účelu konania o výkon rozhodnutia, pre ktorý sťažovateľ inicioval súdne konanie. Išlo z jeho pohľadu primárne o právo starostlivosti o sústavnú a dôslednú výchovu a všestranný vývin dieťaťa. Sťažovateľ mal prakticky sťažený výkon rodičovských práv nad rámec vykonateľného neodkladného opatrenia, nemohol ich realizovať ani v obmedzenom rozsahu uvedenom v súdnom rozhodnutí, o ktorého výkon žiadal okresný súd. Čas zohráva

v takomto druhu konania mimoriadnu úlohu, preto súd má pristupovať k opatreniam promptne, aby nedochádzalo uplynutím času k faktickému odobreniu vzniknutého stavu, keď obnovenie vzťahu medzi dieťaťom a rodičom domáhajúcim sa kontaktu je výrazne sťažené. V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu nedošlo k ďalšiemu rozvíjaniu rodičovského vzťahu sťažovateľa s maloletou dcérou, začalo sa u nej objavovať a pretrváva jej odmietanie sťažovateľa, preto podľa názoru ústavného súdu došlo k podstatnému sťaženiu výkonu rodičovských práv sťažovateľa aj do budúcnosti. Takýto faktický stav stavia ústavnú a zákonnú ochranu rodičovstva a rodiny, ako aj práva rodiča skôr do roviny teoretickej ako reálnej a skutočnej.

31. Z tohto dôvodu ústavný súd vyslovil, že v spojení s porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo aj k porušeniu základného práva sťažovateľa ako rodiča osobne vykonávať starostlivosť a výchovu dieťaťa garantovaného čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Príkaz konať vo veci a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

32. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

33. Ústavný súd v nadväznosti na svoje zistenia opakovane prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

34. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

35. Sťažovateľ sa v ústavnej sťažnosti domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 10 000 eur, čo odôvodňuje trvajúcim stavom právnej neistoty 2,5 roka bez vyhliadky skončenia, pocitmi úzkosti a zúfalstva z aktuálneho stavu, strácania viery v možnosť kontaktu s maloletou dcérou, ťažkosťou odčinenia zásahu a nemožnosťou vykonávať rodičovské práva a povinnosti.

36. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

37. Pri určení výšky primeraného zadosťučinenia zohľadnil ústavný súd svoju judikatúru (napr. II. ÚS 51/2019, II. ÚS 674/2016, II. ÚS 406/2020, III. ÚS 171/2021), ako aj skutočnosť, že sťažovateľ mohol dôvodne pociťovať právnu neistotu spôsobenú neúčinným postupom okresného súdu v takomto druhu konania týkajúcom sa jeho súkromného a rodinného života. Zohľadnil aj nemožnosť vykonávať rodičovské práva podľa súdneho rozhodnutia. Do úvahy zobral tiež celkovú dĺžku konania, postoj a správanie sťažovateľa v súdnom konaní, zavinenie okresného súdu, ako aj opakované využitie sťažnosti predsedom súdu. Významným bol aj rozsah porušených práv sťažovateľa okresným súdom. Ústavný súd dospel vzhľadom na uvedené k záveru, že primerané finančné zadosťučinenie v tejto veci predstavuje sumu 2 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

Vo zvyšnej časti návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia ústavný súd nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

38. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 460,90 eur.

39. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [ďalej len „vyhláška“ (§ 11 ods. 3 vyhlášky)]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je v sume 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 10,87 eur (podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Výslednú sumu 384,08 eur ústavný súd zvýšil o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 % (podľa § 18 ods. 3 vyhlášky) vo výške 76,82 eur. Vzhľadom na skutočnosť, že vyjadrenie doručené ústavnému súdu 26. júla 2021 neobsahovalo žiadnu novú argumentáciu, ktorou by sťažovateľ podporil záver o ústavnej neudržateľnosti postupu okresného súdu v napadnutom konaní, ústavný súd náhradu trov konania za tento úkon sťažovateľovi nepriznal.

40. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. augusta 2021

Libor DUEA
predseda senátu